

Benjamin Heyl: *De 613 Mitswot: Gods onderwijzing over hoe als Jood te leven*. Oud-Turnhout, 's-Hertogenbosch: Gompel-Scavia, 2020. 425 pagina's

Een Leeservaring

De Stichting Appél Kerk en Israël ontving ter bespreking het bovenstaande boek. Daarvoor is de stichting de uitgeverij en de schrijver dankbaar. Volgens mij is dit boek een uniek poging in het Nederlandse taal om te 613 mitswot te bespreken. Wie de eerste 5 boeken van de Bijbel leest, de boeken van Mozes of *tora* genaamd in engere zin, treft opdrachten aan de lezer aan. De eerste opdracht hoort de lezer bijvoorbeeld in Genesis 1: 28 "wees vruchtbaar en vermeerder". Gekomen bij het vijfde boek van Mozes telt de lezer dan 613 opdrachten. Deze aanpak is bekend van het boek van inwijding, (*sefer hachinnoech*), en in de Engelse vertaling te verkrijgen via Artscroll. Een andere mogelijkheid is om deze 613 *mitswot* of opdrachten te systematiseren. Deze aanpak volgt Maimonides, en dus in navolging van hem Benjamin Heyl. De 613 *mitswot* zijn verdeeld over 14 afdelingen. In het Hebreeuws wordt het getal 14 weergegeven als JD, *Jad*, Dat getal betekent ook 'hand' en dus wordt dit werk van Maimonides ook wel *Jad ha-chazaka* (= sterke hand, Exodus 13:9) genoemd. Deze naam kan de auteur nog ietsje verduidelijken, zie p.24.

Nu heeft de auteur dit werk van Maimonides toegankelijk gemaakt voor het Nederlands. Het boek heeft Benjamin Heyl geschreven als startpunt voor wie de 613 *mitswot* tot zich wil nemen en verder wil bestuderen. Een unieke prestatie!

Wat zijn *mitswot*? De *mitswot* zijn niet gelijk aan wetten (p.15 en 40), de *tora* niet aan Gods wet. Het zijn geboden en verboden. Jammer dat de auteur toch vanaf pagina 64 het woord wetten hanteert. De 613 *mitswot* zijn niet zonder toelichting en voorleven van mensen te doen die van generatie op generatie deze opdrachten willen opvolgen. En de auteur legt dat mooi uit: de mondelinge of levende *tora* en de opgeschreven *tora* zijn een eenheid.

Het boek van Benjamin Heyl kon mij soms diep raken. Want de auteur beschrijft dan zijn persoonlijke omgang met de *mitswot*. Zo vertelt hij over de voorbereiding op zijn huwelijk, over het zoeken naar een passende synagoge, over de bekende passage uit het ochtendgebed waar de auteur kan bidden 'die mij niet als slaaf (*aveed*), als vrouw (*iesja*) en als onherkenbare (*nokri*) gemaakt heeft. Dan voelt de lezer de spanning tussen het gezag van de rabbijnen en de persoonlijke beleving van de auteur. Deze persoonlijke omgang van de auteur met de *mitswot* bevestigt dat de 613 *mitswot* geen wetten zijn, maar je leven diep kunnen vormen. De *mitswot* zijn aanleiding tot gesprek, tot vragen, tot zelfkennis en tot ontdekkingen in een volksgemeenschap – de Joden – ten overstaan van God. Ik verwijs ook met schroom naar het tedere moment van het overlijden van de moeder van de auteur (p. 131).

Ik hoop dat het boek vele lezers zal vinden en dat een tweede druk noodzakelijk is. Dan kunnen allerlei kleine storende spelfoutjes worden gecorrigeerd. Wordt het

kipoer, kippoer of kiepoeriem? Taliet of talliet? Niet kotelet maar Kohelet (248-249), tehila of psalm, een korte uitleg over de tefilien, te onderscheiden van tefila; de spelling van eigennamen corrigeren, zoals Heschel (p. 107) en Kagan (p. 81) die de *chofeets chaim* (NB spelling) wordt genoemd naar psalm 34: 13. Waarom niet consequent de spellingswijzer van de Vereniging Hebreeuws gevolgd? Jirmea is of Jeremia of Jirmejahoe...

Bij deze wil ik de auteur van harte feliciteren met dit werk. Ik hoop dat het boek vele lezers zal vinden en hen zal inspireren. Daarbij richt de auteur zich ook tot alle kinderen en leerlingen, van Abraham: er zijn zoveel mogelijkheden om aan beschaving te werken.

Een hartelijke dankzegging, ook voor deze opdracht.

Jak Verwaal (Ureterp).